

SPRAWOZDANIA

SEMINARE
t. 36 * 2015, nr 2, s. 229-236

SPRAWOZDANIE Z XI NAUKOWEJ KONFERENCJI KATECHETYCZNEJ *CZŁOWIEK CHORY I UMIERAJĄCY – MOŻLIWOŚCI I FORMY POMOCY* (Tarnów – Jadowniki Mokre – Dąbrowa Tarnowska, 14 maja 2014)

14 maja 2014 roku odbyła się już XI naukowa konferencja katechetyczna zorganizowana przez pracowników katedry nauk pedagogiczno-katechetycznych Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie (WTST) Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (UPJPII) nosząca tytuł *Człowiek chory i umierający – możliwości i formy pomocy*. W konferencji uczestniczyli absolwenci, doktoranci i studenci WTST (klerycy i studenci świeccy), a także nauczyciele i zainteresowani omawianą problematyką. Konferencja została tak zaplanowana, żeby niejako połączyć wygłaszane referaty z doświadczeniem – „dotknięciem” możliwości i form pomocy człowiekowi choremu i umierającemu, bowiem najpierw w budynku WSD w Tarnowie konferencja została rozpoczęta (ks. I. Stolarczyk) i zostały wygłoszone dwa pierwsze referaty (ks. J. Stala i ks. B. Węgrzyn), a następnie uczestnicy przejechali do dwóch ośrodków prowadzonych przez Caritas Diecezji Tarnowskiej: 1. Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych (p. M. Krępa i p. A. Błaszczyk) oraz 2. Hospicjum Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Dąbrowie Tarnowskiej (p. U. Mróz).

Konferencja rozpoczęła się modlitwą w intencji chorych, cierpiących i umierających oraz wszystkich, którzy w różny sposób i w różnych formach śpieszą im z pomocą. Z kolei dziekan WTST, ks. dr hab. Ireneusz Stolarczyk, prof. UPJPII, przywitał wszystkich zgromadzonych oraz zauważył trafność, aktualność zaproponowanej tematyki, jak również formę jej realizacji. Następnie pogratulował organizatorom, a zwłaszcza ks. prof. dr hab. Józefowi Stali, głównemu organizatorowi konferencji, podjęcia niezwykle potrzebnego tematu choroby, cierpienia i śmierci oraz propozycji form i możliwości pomocy. Ksiądz Dziekan podkreślił również, iż problematyka niniejszej konferencji wpisuje się z jednej strony w prowadzone już od wielu lat badania i współpracę środowisk akademickich, które gromadzi główny organizator, a wyniki ich poszukiwań naukowych są publikowane między innymi w redagowanej przez niego serii wydawniczej „Formacja socjalna”, a z drugiej w zagadnienia poruszane szczególnie podczas zajęć studentów specjalności socjalno-charytatywnej, ale i pozostałych specjalności WTST, gdyż cierpienie, choroba i śmierć są wpisane w ludzką egzystencję i to na każdym etapie życia.

Pierwszy referat *Człowiek chory i będący w potrzebie* przygotował i wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Stala, prodziekan do spraw nauki, rozwoju i współpracy zagranicznej WTST. Najpierw jednak, jako główny organizator, zapewnił, iż wszystkie referaty z niniejszej konferencji wraz z innymi zgłoszonymi tekstami zostaną opublikowane w monografii we wspomnianej już przez Księdza Dziekana na serii „Formacja socjalna”, w której ukazało się dotychczas 6 tomów (1. *Socjalizacja – wyzwanie współczesności*, red. J. Stala, Biblos, Tarnów 2010, ss. 464; 2. *Przestrzenie pracy socjalnej*, red. J. Stala, Biblos, Tarnów 2010, ss. 474; 3. *Działalność misyjna i promocja ludzka. Teoria i praktyka eklezjalna*, red. J. Stala, Polihymnia, Tarnów 2011, ss. 402; 4. *Misericors. 75 lat działalności Caritas Diecezji Tarnowskiej*, red. P. Grzanka, Biblos, Tarnów 2012, ss. 518; 5. *Życie i śmierć. Wyzwania działalności charytatywnej*, red. J. Stala, Polihymnia, Tarnów 2012, ss. 361; 6. *Człowiek wobec bólu, cierpienia i śmierci*, red. J. Stala, N. Bravená, Wydawnictwo Naukowe UPJPII, Tarnów 2013, ss. 272). Prelegent przypomniał, iż człowiek w każdym okresie życia potrzebuje i dlatego poszukuje sensu i celu swojego życia. Jest to widoczne zwłaszcza podczas przeżywania choroby, cierpienia, niepełnosprawności, a także w wieku podeszłym, gdyż wówczas człowiek doświadcza mocniej obaw i lęków, które są związane z nadchodzącą śmiercią, a także częściej i intensywniej podejmuje refleksję nad sensem oraz

znaczeniem przeżytego życia. Dlatego – zdaniem Mówcy – ważne jest podejmowanie zagadnień nawiązujących do problematyki choroby, cierpienia, starości i śmierci oraz poszukiwania sensu życia już z ludźmi młodymi, aby ich uwrażliwić, podpowiedzieć czy też pomóc w nabyciu umiejętności, poznaniu możliwości i form pomocy osobom znajdującym się w takim stanie i etapie swojego życia, a także w zdobyciu narzędzi do niesienia im pomocy oraz zwykłego zrozumienia i empatii. Następnie scharakteryzował problemy związane z wejściem człowieka w okres choroby, cierpienia, starości i śmierci, po czym – w ostatniej części przedłożenia – ukazał ich sens w perspektywie chrześcijańskiej.

Następnie ks. dr hab. Bogdan Węgrzyn, pracownik naukowo-dydaktyczny i profesor nadzwyczajny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie, wygłosił referat *Człowiek w obliczu cierpienia i umierania. Z perspektywy kapelana szpitala i hospicjum*. Ksiądz Profesor wskazał, iż bezmiar cierpień duchowych i fizycznych, zwłaszcza w obliczu śmierci, jest w takim stopniu nieokreślony, jak wielkie jest bogactwo duchowych możliwości człowieka. Jeśli nawet dyspozycje te nie zawsze bywają dostatecznie rozbudzone i rozwijane do pełni życia i zdrowia, cierpienie dotyka każdego z wielką intensywnością i głębią. Kiedy dociera do nas informacja, że jesteśmy chorzy, że badania wykazały taką czy inną chorobę w organizmie, wówczas samoistnie rodzą się w nas lęk i niepewność. Powstaje również bardzo szybko pytanie: dlaczego, a następnie: co będzie dalej? Prelegent zauważył, iż szpital czy hospicjum, to miejsca, gdzie bardzo ostro dotyka się tych rzeczywistości ludzkiego istnienia i przemijania. Łatwo jest spotkać się, by mówić o cierpieniu, to prawda, ale zdecydowanie trudniej jest poradzić sobie z własnym cierpieniem, bądź uczestniczyć w cierpieniu drugiego człowieka. Co więc należy czynić, by prawdziwie otoczyć troską ludzi nieuleczalnie chorych? Ks. B. Węgrzyn, bazując i odwołując się do swojej dwunastoletniej pracy na stanowisku kapelana szpitala i hospicjum, ukazał potrzebę spojrzenia na własne życie, systematyczne uczenie się chorego człowieka, dar obecności przy chorym i umierającym oraz jak rozmawiać z umierającym?

Z kolei uczestnicy konferencji przejechali do Jadownik Mokrych, gdzie ks. mgr Marek Kogut, dyrektor Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych, przywitał ich i ukazał znaczenie miejsca, w którym się znajdowali. Następnie p. lek. med. Magdalena Krępa, wiceprezes i kierownik Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Pustków, przedstawiając prezentację multimedialną, wygłosiła referat *Wsparcie człowieka potrzebującego na przykładzie działalności Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Pustków*. Pani Prezes podkreśliła, iż Pustków to nieduża, historyczna (sięgająca XII-XIII wieku), ale spokojna i piękna miejscowość położona w województwie podkarpackim, w powiecie dębickim, w gminie Dębica. Niestety w ciągu wieków ziemia ta była kilkakrotnie pustoszona przez Tatarów, Węgrów, Litwinów, Rusinów i Szwedów. W czasie I wojny światowej Pustków został w dużej mierze zniszczony, a podczas II wojny światowej był kilkakrotnie bombardowany, tu także usytuowano Truppenübungsplatz Heidelager Pustków w obrębie wielkiego poligonu SS-Truppenübungsplatz Dębica, na którym testowano tzw. „broń odwetową” V-1 i V-2. Ocenia się, że w czasie trwania poligonu w utworzonym tu obozie Pustków zginęło i zostało zamordowanych około 15000 więźniów (7000 Żydów, 5000 jeńców radzieckich, 3000 Polaków). W klimat miejscowości wpisuje się coraz mocniej Niepubliczny Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy, którego właścicielem jest Spółka NZOZ ZPO Pustków, która rozpoczęła działalność w lipcu 2005 roku, a 13 stycznia 2007 roku, po poświęceniu budynku, przyjęto pierwszych pacjentów. Obecnie (po modernizacji 2013/2014) NZOZ ZPO Pustków mieści się w nowoczesnym obiekcie o łącznej powierzchni użytkowej 2006 m². Cały obiekt dostosowany jest do potrzeb osób z niepełnosprawnością (windy, podjazdy, barierki) oraz został wyposażony w nowoczesne pompy ciepła, które zarówno klimatyzują pomieszczenia, wentylują, jak również dostarczają ciepło. Ośrodek dysponuje bogatą bazą lokalową, zapewniającą leczenie, rehabilitację i usprawnianie: sale chorych, gabinet lekarski, gabinety zabiegowe, dyżurki pielęgniarskie, gabinet psychologiczny, logopedyczny, gabinet terapii zajęciowej, basen, grotę solną. Ośrodek dysponuje nowoczesnym zapleczem rehabilitacyjnym z częścią do kinezyterapii z torem do nauki chodzenia, rotorami, drabinkami, pionizatorami oraz częścią do fizykoterapii z laseroterapią, jonoforezą, magnetostymulacją i prądami interferencyjnymi, basenem rehabilitacyjnym, grotą solną, łózkami masującymi, które wykorzystują naturalne

właściwości lecznicze kamieni szlachetnych. NZOZ ZPO Pustków przeznaczony jest dla pacjentów z ukończonym procesem terapeutycznym i leczniczym, a wymagających nadal leczenia zachowawczego, rehabilitacji i specjalistycznej opieki. Większość pacjentów stanowią chorzy ze schorzeniami układu ruchu, chorobami ośrodkowymi, chorobami układu krążenia i oddychania. W zakładzie jest prowadzona rehabilitacja lecznicza, usprawnianie oraz zajęcia w basenie. Rehabilitacja medyczna obejmuje szeroki zakres zabiegów i ćwiczeń realizowanych według zaleceń, dostosowanych do indywidualnych potrzeb, stanu zdrowia i rodzaju schorzenia. Zakład zapewnia pacjentom warunki do realizacji potrzeb bytowych, leczenia, opieki, wspomagania i edukacji w sposób dostosowany do indywidualnych możliwości mieszkańców – leczenie farmakologiczne. Zakład Pielęgnacyjny zapewnia pacjentom: zakwaterowanie, wyżywienie, utrzymanie czystości, opiekę lekarską, pielęgniarstwa, rehabilitację, terapię zajęciową, zajęcia z logopedą, zajęcia w basenie oraz pobyty lecznicze w grocie solnej. Opiekę lekarską sprawują lekarze specjaliści w dziedzinie: chorób wewnętrznych, medycyny rodzinnej, medycyny ratunkowej, anestezjologii i intensywnej terapii, chorób zakaźnych, psychiatrii, neurologii. Opiekę pielęgniarstwa – w większości – specjaliści w dziedzinie: opieki długoterminowej, anestezjologii i intensywnej opieki, specjalista pielęgniarstwa chirurgicznego, specjalista pielęgniarstwa zachowawczego. Zakład zapewnia też opiekę: rehabilitantów, logopedy, psychologa, kapłana, opiekunki, terapeuta zajęciowego. Codziennie chorzy uczestniczą w gimnastyce, terapii zajęciowej, rehabilitacji, zajęciach integracyjnych, a w soboty i święta w mszach świętych i nabożeństwach. W ciągu roku dla chorych i ich rodzin organizowane są specjalne spotkania: grille, śpiewanie kolęd, opłatek, wigilia, spotkania z młodzieżą i dziećmi, występy artystyczne młodych artystów. Chorzy znajdują się pod stałą opieką duszpasterską księży z parafii pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa w Pustkowie, którzy co tydzień i w każde święto odprawiają mszę świętą, spowiadają oraz udzielają komunii świętej, sakramentu namaszczenia chorych, jak również uczestniczą we wszystkich ważniejszych wydarzeniach Zakładu i Ośrodka oraz są do stałej dyspozycji pacjentów i ich rodzin. Od wielu lat do pomocy w tutejszym ośrodku zgłaszają się studenci pielęgniarstwa, rehabilitacji, terapii zajęciowej w ramach wolontariatu w okresie wakacji w celu pracy, pomocy osobą starszym, zniedołężniałym, jak również w celu zdobycia doświadczenia.

Kolejnym prelegentem była p. mgr Adriana Błaszczuk, kierownik Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych (surdopedagog, tyflopodagog, asystent osób niepełnosprawnych), która zaprezentowała referat *Pomoc człowiekowi w potrzebie na przykładzie działalności Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej*, połączony z wprowadzeniem uczestników konferencji po ośrodku. Pani Kierownik wskazała, iż abp Józef Kowalczyk, rodak z Jadownik Mokrych, utworzył Środowiskowy Dom Samopomocy, który ostatecznie przybrał nazwę Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych. Uroczyste poświęcenie i otwarcie Ośrodka miało miejsce 12 czerwca 2001 r. i zostało dokonane przez abpa J. Kowalczyka, nuncjusza apostolskiego w Polsce oraz bpa W. Skworca, biskupa diecezji tarnowskiej. Ośrodek mieści się w nowoczesnym obiekcie wybudowanym na powierzchni około 2 ha, o łącznej powierzchni użytkowej 3500 m² i posiada bogatą bazę lokalową, która zapewnia prawidłowy przebieg rehabilitacji, kształcenia i wychowania (sale do zajęć edukacyjnych, pracownie terapeutyczne, sale do zajęć rehabilitacyjnych, kryty basen rehabilitacyjny, grota solną, salę doświadczenia świata, ogród Hortiterapii, teren do rekreacji konnej i zajęć potrapecyjnych, świetlicę, kaplicę) oraz dysponuje również gabinetami lekarskimi, psychologicznymi, logopedycznymi, dyżurką pielęgniarstwa i stołówką. Ośrodek zapewnia szeroki zakres nowoczesnych metod rehabilitacyjnych i terapeutycznych: zabiegi z zakresu fizykoterapii (elektroterapia, magnetoterapia, ultradźwięki, światłolecznictwo, ciepłolecznictwo, krioterapia, inhalacje, hydroterapia), zabiegi z zakresu kinezyterapii (gimnastyka korekcyjna, gimnastyka ogólnie usprawniająca, gimnastyka lecznicza indywidualna w oparciu o nowoczesne metody dostosowane indywidualnie do pacjenta, pionizacja i nauka chodu, ćwiczenia w systemie bloczkowo-ciężarkowym w UGUL-u, kinezjotaping, terapia manualna, masaż leczniczy), a ponadto hipoterapię, dogoterapię, terapię zajęciową, konsultacje psychologiczne i logopedyczne, grupową rehabilitację społeczną. Ośrodek pełni swą misję poprzez następujące formy działania: Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży

Niepełnosprawnej Intelktualnie, Turnusy Rehabilitacyjne, Niepubliczną Szkołę Podstawową Specjalną, Niepubliczne Gimnazjum Specjalne, Niepubliczną Szkołę Przyzposabiającą do Pracy, Zakład Rehabilitacji Leczniczej, Placówkę Wsparcia Dziennego, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Centrum Hydroterapii. Ośrodek jest przeznaczony dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i ruchową wynikającą z mózgowego porażenia dziecięcego, autyzmu, epilepsji i innych schorzeń neurologicznych.

Następnie uczestnicy konferencji przenieśli się do Dąbrowy Tarnowskiej, gdzie przywitała ich p. mgr Urszula Mróz, dyrektor Hospicjum i Domu Pomocy Społecznej św. Brata Alberta w Dąbrowie Tarnowskiej, która przedstawiła referat *Towarzystwo człowiekowi w terminalnej fazie choroby nowotworowej na przykładzie działalności Hospicjum Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Dąbrowie Tarnowskiej, placówki Caritas Diecezji Tarnowskiej* połączony z prezentacją uczestnikom konferencji w/w ośrodków. Hospicjum powstało z inicjatywy ks. prałata Józefa Poremby, proboszcza dąbrowskiej parafii, który był również budowniczym placówki. Poświęcenia kaplicy dokonał biskup diecezji tarnowskiej W. Skworc w dniu 29 sierpnia 1998 r. przy współudziale fundatorów, licznych kapłanów, przedstawicieli władz i rzeszy wiernych. 28 grudnia 1998 r. ks. A. Mikrut, dyrektor Caritas Diecezji Tarnowskiej, wydanymi aktami erekcyjnymi powołał do istnienia Hospicjum Św. Brata Alberta, którego celem jest sprawowanie opieki medycznej, psychologicznej, duchowej, religijnej i społecznej nad osobami chorymi, głównie na chorobę nowotworową, w jej zaawansowanej, końcowej fazie, oraz Dom Pomocy Społecznej Św. Brata Alberta, którego zadaniem jest świadczenie usług opiekuńczych wobec osób starszych, przewlekłe chorych, niepełnosprawnych. Funkcję Dyrektora Placówek Caritas otrzymała p. U. Mróz, a kapelanem został ks. J. Poremba. W ośrodku jest realizowana holistyczna opieka medyczna nad osobami chorymi będącymi w końcowej fazie, nie poddającym się leczeniu przyczynowemu choroby, głównie choroby nowotworowej. Udzielana pomoc skupia się przede wszystkim na: leczeniu objawów choroby, pielęgnacji, pomocy psychologicznej i duszpasterskiej, rehabilitacji, pomocy w zakresie spraw socjalnych, towarzyszeniu i trwaniu do końca przy chorym w trudnej chwili odchodzenia do wieczności, wspieraniu rodzin w przeżywaniu czasu choroby i śmierci ich najbliższych, a także w trudnych chwilach żałoby (organizowane „Spotkania Rodzin Osieroconych”). W hospicjum opieką nad pacjentem zajmuje się interdyscyplinarny zespół: lekarz, pielęgniarki, dietetyk, rehabilitant, fizykoterapeuta, psycholog, duchowny oraz specjalnie przygotowani wolontariusze. Chorym, cierpiącym i umierającym nie brakuje opiekuńczych rąk, obecności drugiej osoby i życzliwego słowa. Personel medyczny dokłada wszelkich starań, by usmierzyć ból i towarzyszyć pacjentom aż do końca. Dla pacjenta pobyt w hospicjum jest nieodpłatny.

Po lub w trakcie poszczególnych referatów uczestnicy konferencji stawiali prelegentom pytania – nastąpiła dyskusja, po której prowadzący, ks. J. Stala, dokonał podsumowania konferencji i podkreślił ważność i aktualność omawianych oraz „dotkniętych” zagadnień. Podkreślił jednocześnie z jednej strony konieczność podjęcia całościowych i systemowych działań w szukaniu i niesieniu pomocy osobom chorym, cierpiącym i umierającym, a z drugiej, potrzebę przygotowania, formowania i uwrażliwiania młodych ludzi, ale i duszpasterzy, nauczycieli, wychowawców i rodziców na empatię i niesienie pomocy osobom znajdującym się w trudnych chwilach swojego życia, zwłaszcza, że bez względu na wiek, każdy może się w takiej sytuacji znaleźć. Doświadczenie możliwości i form pomocy realizowanych w ośrodkach, które zostały zaprezentowane i „dotknięte” podczas konferencji mogą stanowić impuls, ale i jednocześnie pomoc w poszukiwaniu propozycji przewyższania aktualnych wyzwań i zagrożeń.

Ks. prof. dr hab. Józef Stala
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

I ŁĄDZKIE SYMPOZJUM PEDAGOGICZNE
(Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie,
21 czerwca 2014)

Już czwarty rok w Wyższym Seminarium Duchownym w Łądzie funkcjonuje kierunek pedagogiczny. Alumnii mają możliwość równoległego studiowania filozofii oraz pedagogiki ze specjalnością pedagogika resocjalizacyjna i opiekuńczo-wychowawcza. Jednocześnie łądzka pedagogika wspierała powstanie dwóch sympozjów o charakterze teoretyczno-praktycznym: *Międzynarodowych Sympozjów Resocjalizacyjnych w Trzcińcu* oraz *Konferencji Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Częstochowie*. Obecnie uznano, że nadszedł czas, aby z propozycją dyskursu pedagogicznego dotrzeć do szerszego niż wychowawcy placówek grona odbiorców. Stąd pomysł Łądzkich Sympozjów Pedagogicznych o poszerzonej formule programowej.

Pierwsze Łądzkie Sympozjum Pedagogiczne zostało zorganizowane wspólnie z Wydziałem Nauk Pedagogicznych UKSW. Jako że kilka referatów dotyczyło problematyki zagranicznej, a część referatów przyjechała z zagranicy, formuła sympozjum przybrała charakter międzynarodowy. Jego temat przewodni brzmiał: *Współczesne problemy wychowawcze w perspektywie aksjologicznej*. Konferencja adresowana była do dyrektorów, wychowawców, pedagogów i terapeutów placówek resocjalizacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych, nauczycieli okolicznych szkół, pracowników poradni, naukowców zajmujących się problematyką pedagogiczną, studentów pedagogiki oraz innych osób zainteresowanych. Patronat nad spotkaniem objęli: Prowincjał Salezjańskiej Inspektorii św. Wojciecha w Pile, Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego oraz Salezjańskie Stowarzyszenie Wychowania Młodzieży. Komitet naukowy sympozjum stanowią: prof. UKSW dr hab. Anna Fidelus, ks. prof. dr Zbigniew Formella (UPS Rzym), prof. UKSW dr hab. Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz, prof. SWPS dr hab. Jacek Kurzępa, ks. prof. UKSW dr hab. Zbigniew Łepko, prof. UW dr hab. Krystyna Ostrowska, prof. dr hab. Jan Piskurewicz, ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski, ks. prof. UKSW dr hab. Dariusz Stępkowski.

Wprowadzenia w ideę łądzkich spotkań pedagogicznych dokonał ks. dr hab. Mariusz Chamarczuk, rektor WSD TS w Łądzie. Podkreślił, że sympozjum wpisze się w bogatą paletę różnorodnych konferencji naukowych, które odbywają się w tym miejscu od dziesięcioleci. Natomiast prof. UKSW dr hab. Anna Fidelus zapoznała zebranych z tematyką spotkania, zaznaczając, że układ organizacyjny odpowiada założeniom programowym, aby w części pierwszej – teoretycznej – można było zapoznać się z aktualnymi trendami w badaniach pedagogicznych, w drugiej – teoretyczno-praktycznej – dotknąć również zagadnień praktycznych, a w trzeciej – mającej charakter prezentacji – przyjrzeć się tematyce prac łądzkich absolwentów.

Pierwszym występującym w ramach sesji teoretycznej był ks. prof. UKSW dr hab. Dariusz Stępkowski. W referacie pt. *Wychowanie w przestrzeni agatologicznej* ukazał aksjologiczne tło współczesnych wysiłków wychowawczych, podkreślając, że nie ma prawdziwej pedagogiki bez wyznaczania celów wychowania. Zadał też pytanie, czy w wychowaniu jest miejsce na błądzenie. Odwołał się przy tym do przemyśleń ks. prof. Józefa Tischnera, który w miejsce wyznaczającej proste ścieżki aksjologii proponował agatologię. Negatywne doświadczenia życiowe, jakie spotykają młodego człowieka, mogą stać się pomocne w jego zmaganiu z życiem, w tworzeniu nowej, własnej osobowości, w świadomym wyborze drogi dobra.

Kolejny referat przedstawił gość z Rzymu, ks. prof. dr Zbigniew Formella, prowadzący katedrę psychologii wychowawczej w tamtejszym Papieskim Uniwersytecie Salezjańskim. W wystąpieniu pt. *Młódzież w przestrzeni wirtualnej – szanse i zagrożenia* zaprosił zebranych do refleksji nad obecnością młodzieży w Internecie. Nie koncentrował się przy tym li tylko na zagrożeniach, ale wskazywał korzyści, jakie niesie komunikowanie się młodych w przestrzeni wirtualnej oraz poznawanie tą drogą świata.

Trzecie wystąpienie należało do pracownika naukowego UKSW – prodziekana Wydziału Nauk Pedagogicznych, prof. UKSW dr hab. Anny Fidelus. W referacie zatytułowanym *Dialog motywująco-wspierający w pracy z młodzieżą nieprzystosowaną społecznie* wykazała ona, że ta metoda mało jest jeszcze rozpowszechniona i niezbyt chętnie stosowana, choć może prowadzić do dobrych efektów w pracy resocjalizacyjnej. To dorosły wychowawca jest tym, który ma wychowankom ukazywać świat wartości, którymi żyje, a jednocześnie wzbudzać w nich motywację do podążania podobnymi drogami, otaczając ich swoim wsparciem.

Tę część moderował ks. dr hab. Mariusz Chamarczuk. Po przerwie kawowej nastąpiła część teoretyczno-praktyczna, moderowana przez prof. Annę Fidelus. Tu jako pierwszy wystąpił ks. Roger Coffi Anoumou – kapłan z Beninu, doktorant UPS Rzym. W referacie *Wychowawcze wykorzystanie kreatywności młodych*

ludzi najpierw wypunktował problemy, z jakimi boryka się społeczeństwo Beninu, a które są skutkiem błędnych systemów wychowawczych, przyniesionych w historii przez kolonializm i komunizm. Następnie zapoznał on zebranych z licznymi definicjami słowa kreatywność. Wskazał, jak wiele niedocenionych potencjałów tkwi w młodych ludziach, którym warto pozwolić być kreatywnymi, twórczymi. Młodzi chętnie czerpią ze świata wartości, o ile znajdują się po tym świecie dobrzy przewodnicy.

Następny referat przedłożyła mgr Romualda Kosmatka – pedagog szkół salezjańskich i Poradnik Psychologiczno-Pedagogicznej w Pile. Tematem było *Zjawisko mobbingu międzyuczniowskiego jako przejaw braku wartości*. Referująca wskazała, że z mobbingiem mamy do czynienia nie tylko w relacjach między dorosłymi, ale często również między uczniami. Są to różne formy agresji, które mogą przyjmować postać trwałego nękania i osaczania niektórych młodych ludzi przez rówieśników. Wśród wielu przyczyn tego zjawiska wyakcentowała kryzys wartości, jaki niosą za sobą współczesne przemiany społeczne. Wspólnie z audytorium poszukiwała też sposobów zapobiegania zjawisku oraz prób rozwiązań problemów, jakie są konsekwencją mobbingu.

Nieco szerzej do przyczyn powstawania tego rodzaju zjawisk nawiązał w swym referacie ks. dr Kazimierz Gryźenia, adiunkt WNP UKSW. W wystąpieniu zatytułowanym *Transformacja aksjologiczna kulturowej rewolucji Zachodu* ukazał filozoficzne tło różnych problemów wychowawczych, z jakimi mają do czynienia współcześni pedagodzy. Ukazał negatywne konsekwencje, jakie niesie za sobą „etyka człowieka ulicy”.

Ks. mgr Tomasz Kościelny w referacie pt. *Możliwość wykorzystania metody harcerskiej w resocjalizacji nieletnich* nawiązał do swoich doświadczeń instruktora harcerskiego. Przedstawiając projekt „Ignacew”, w ramach którego, w latach 1992-95, na obozach harcerskich przebywały grupy wychowanków Zakładu Poprawczego w Konstantynowie Łódzkim, zaznaczył, że zetknięcie młodzieży niedostosowanej społecznie z pozytywnymi środowiskami wychowawczymi może mieć spory wpływ na jej skuteczną readaptację.

Ostatnie w tej części wystąpienie, pod tytułem *Zasada ewangelicznej miłości podstawą działalności opiekuńczo-wychowawczej w projekcie „Adopcja serca”*, przedłożył ks. dr Zbigniew Babicki, adiunkt WNP UKSW. Zaprezentował projekt badawczy realizowany wśród dzieci osieroconych w Rwandzie i Republice Demokratycznej Konga. Ukazał następstwa społeczne, jakie przyniosło ludobójstwo na tle etnicznym z 1994 roku. Między innymi jego skutkiem jest około pół miliona sierot. Omawiając programy pomocowe dla dzieci, podkreślił, jak istotne znaczenie w wychowaniu ma jasne wyznaczenie celów, do których się zdąża.

Po obiedzie nastąpiła dyskusja moderowana przez ks. prof. Zbigniewa Formellę. Ks. Mariusz Chamarczuk interesował się, czy wychowawcy mają szansę na dotarcie z określonym przesłaniem do wychowanka, który porusza się w przestrzeni wirtualnej. Ks. Kazimierz Gryźenia postulował, by pedagodzy umiejętnie łączyli klasykę z nowoczesnością, by każdy, czerpiąc z dorobku klasyków, był otwarty na znaki współczesności. Polemizował też z ks. prof. Stępkowskim w kwestiach wychowania do wolności. W kontekście systemu prewencyjnego Jana Bosko, zastanawiał się nad zjawiskiem doświadczenia zła w wychowaniu. Ks. Stępkowski w odpowiedzi ukazał manowce, na które może prowadzić brak rozróżnienia między negatywnymi doświadczeniami a negatywnością doświadczeń. W agatologii poszukuje się wartości, aby czynić wysiłek wejścia na drogę ku wartościom.

Trzecią część sympozjum przeznaczono na prezentację opracowań łądzkich absolwentów pedagogiki. Ks. mgr Jacek Zdzieborski poddał analizie tematykę prac licencjackich napisanych przez salezjańskich alumnów w latach 2012 i 2013. Interesowało go, na ile tematyka tych prac odpowiada profilowi studiów, a w jakim stopniu są one odzwierciedleniem ich zainteresowań badawczych. Okazało się, że wiele tematów prac oscylowało wokół systemu prewencyjnego księdza Jana Bosko, ojcostwa i rodziny, jak również konkretnych problemów wychowawczych. Na koniec problematykę własnych prac licencjackich mogli przedstawić tegoroczni absolwenci: Sebastian Bełz, Marcin Bielawny, Patryk Chmielewski i Damian Okroj.

W podsumowaniu rektor WSD w Łądzie ks. Mariusz Chamarczuk wyraził nadzieję, że nazwanie obecnego sympozjum pierwszym w kolejności będzie motywowało organizatorów do kontynuacji tego typu spotkań w następnych latach. Spory odzew, trafnie dobrana tematyka i ciekawe dyskusje wskazują, że kolejne łądzkie sympozja pedagogiczne mogą się cieszyć podobnym zainteresowaniem środowiska pedagogów.

MIĘDZYINSPEKTORIALNE SPOTKANIE FORMATORÓW
TOWARZYSZENIE OSOBIE W ROZWOJU POWOŁANIA
(Łąd nad Wartą, 23-27 czerwca 2014)

Od lat 80. XX wieku – w kontekście salezjańskiej formacji – mówi się o potrzebie formacji formatorów i podnoszeniu ich kompetencji. W Polsce postulat ten realizowany jest od 2004 r. w formie corocznych spotkań „Formacja formatorów”. Tegoroczna edycja odbyła się w siedzibie salezjańskiego postnowicjatu w Łądzie nad Wartą w dniach 23-27 czerwca. Grono odbiorców, prawie dwudziestu współbraci salezjanów, stanowili inspektorialni delegaci do spraw formacji, rektorzy studentatów filozoficznego i teologicznego, magister nowicjatu, wychowawcy, spowiednicy oraz wykładowcy z wszystkich domów formacyjnych w Polsce (Kopiec, Kutno-Woźniaków, Łąd i Kraków). Gościem specjalnym tegorocznej „Formacji formatorów” był salezjanin - ks. Chrys Saldanha z dykasterium ds. formacji z Rzymu.

Pierwszy dzień spotkania – 23 czerwca – obejmował wykłady i pracę w grupach. W bloku przedpołudniowym zebrani wysłuchali trzech prelekcji. W pierwszej ks. dr Zenon Klawikowski, kierownik Ośrodka Duchowości Salezjańskiej w Łądzie, zaprezentował temat *Kierownictwo duchowe w tradycji Kościoła*. Ks. Klawikowski, w swoim syntetycznym wykładzie, wskazał etapy kształtowania się w historii Kościoła posługi kierownictwa duchowego i osoby kierownika duchowego.

W kolejnej prelekcji ks. dr Dariusz Buksik, pracownik Instytutu Psychologii UKSW, omówił temat *Komunikacja jako towarzyszenie – wymiar ludzki, duchowy, intelektualny*. Prelegent skupił się na ważnych w formacji zagadnieniach relacji interpersonalnych, rodzajach komunikacji (werbalna, niewerbalna) oraz pożądaných cechach wychowawcy (empatia, akceptacja, szacunek, autentyczność, dbałość o informację zwrotną, wiarygodność, umiejętności aktywizowania wychowanka przez przykład, równorzędne traktowanie wychowanków). Ks. Buksik omówił także czynniki utrudniające komunikację, do których zaliczył: eksponowanie siebie, konfliktowość, dominację wychowawcy nad wychowankiem.

Trzecie wystąpienie dotyczyło tematu *Kierownictwo duchowe alumnów seminariów duchownych i zakonników w prawie kanonicznym*. Prezentacji tego zagadnienia podjął się ks. dr hab. Arkadiusz Domaszek, wykładowca prawa kanonicznego w UKSW. Prelegent omówił wybrane normy kodeksowe odnoszące się do takich zagadnień jak: obowiązki przełożonych w kwestii zapewnienia spowiedników, spowiednik i jego posługa, prawa penitenta, kierownictwo duchowe pozasakramentalne, tajemnica sakramentalna i dyskrekcja w kierownictwie duchowym, przechowywanie informacji o osobach formowanych lub prowadzonych duchowo.

W części popołudniowej zebrani formatorzy wysłuchali wykładu ks. dra Przemysława Solarzkiego, wikariusza przełożonego Inspektorii św. Stanisława Kostki i wykładowcy teologii moralnej w studentacie teologicznym w Krakowie, który dotyczył tematu *Kierownictwo duchowe według księdza Bosko*. Autor w swojej prelekcji zaprezentował osoby i środowiska, które wpłynęły na Jana Bosko – przyszłego kierownika duchowego. Dom rodzinny, mama Małgorzata, przykładni kapłani (ks. Calosso, ks. Cafasso) oraz Konwikt Kościelny w Turynie pozwoliły wykształcić w Janie umiejętność życia w obecności Boga, wziąć odpowiedzialność za własny rozwój intelektualny i duchowy, rozwinąć potrzebę powierzania własnych myśli, odczuć i pragnień kierownikowi duszy, a także roztropnego rozeznawania, z jego pomocą, woli Bożej. Te doświadczenia – według ks. Solarzkiego – doprowadziły do osiągnięcia przez Jana Bosko dojrzałości ludzkiej i powołaniowej, wykształcenia skutecznej metody wychowania oraz stworzenia środowiska wychowawczego na Valdocco, bogatego w doświadczenie duchowe, relacje międzypersonalne i twórcze zaangażowanie wychowanków.

Drugim elementem popołudniowego bloku były zajęcia warsztatowe w trzech grupach. Ich celem było podzielenie się osobistym doświadczeniem kierownictwa duchowego na różnych etapach własnej formacji. Uczestnicy pracy w zespołach poszukiwali także tych elementów, które pomagały im korzystać z kierownictwa duchowego oraz takich, które je utrudniały. Zajęcia zakończyły się spotkaniem plenarnym, podczas którego zaprezentowano owoce pracy w grupach.

Kolejny dzień „Formacji formatorów” – 24 czerwca – w części teoretycznej, w całości, poprowadził ks. Chrys Saldanha. W swoim wykładzie omówił najpierw tekst roboczy dokumentu *Zasa-*

dy i normy salezjańskiego towarzyszenia duchowego, który jest dodatkiem do salezjańskiego „Ratio”. W dalszej części swojej prelekcji gość z Rzymu poruszył trzy zagadnienia szczegółowe: charakterystyka salezjańskiego stylu towarzyszenia, osoba dyrektora wspólnoty i jego zadania oraz braterska rozmowa rozumiana jako środek towarzyszenia osobom w rozwoju ich powołania. Zajęcia – po raz kolejny – zostały ubogacone pracą w grupach. Spotkania popołudniowe grona formatorów z ks. Chrysem zostały poświęcone dwóm kwestiom: towarzyszeniu duchowemu oraz sakramentowi pojednania.

Trzeci dzień spotkania w Łądzie – 25 czerwca – składał się z dwóch części: teoretycznej oraz wyjazdu integracyjno-krajoznawczego. Przedpołudniowy blok wykładów, które prowadził ks. Chrys, poruszały następujące tematy: pomoc psychologiczna (jej rola, momenty konieczne, sposób przeprowadzania), skrutynia w formacji (cel i znaczenie, sposób przeprowadzania) oraz inne formy towarzyszenia duchowego (animacja liturgiczna, towarzyszenie intelektualne oraz wychowawczo-duszpasterskie).

Część popołudniowa została przeznaczona na wyjazd uczestników „Formacji formatorów” do Torunia i Aleksandrowa Kujawskiego. Celem wyjazdu było poznanie siedziby „Radia Maryja”, a także Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej. Drugim etapem wyjazdu było spotkanie ze współbraćmi z wspólnoty pw. św. Jana Kantego w Aleksandrowie Kujawskim. Formatorzy zapoznali się z obiektami oraz organizacją pracy Salezjańskiego Gimnazjum oraz Liceum.

Ostatni dzień „Formacji formatorów” – 26 czerwca – poświęcony został odpowiedzi na pytania postawione w dniach poprzednich gościowi z Rzymu. Ks. Saldanha dzielił się wiedzą i doświadczeniem, dając różne propozycje oraz wskazówki w kwestiach tworzenia opinii o formowanych, wkładzie 27 Kapituły Generalnej w zagadnienie formacji. Mówił także o potrzebie ciągłego dostosowywania salezjańskiego „Ratio” do dzisiejszych potrzeb formacyjnych. Ks. Chrys podkreślił szczególną rolę właściwego przygotowania nowych dyrektorów, promocji powołania salezjanina koadiutora, koniecznej na etapie formacji początkowej edukacji afektywno-seksualnej. Wskazał również na konieczność korzystania z kierownictwa duchowego przez wszystkich współbraci i formacji do etycznego korzystania z mediów. Podczas dyskusji ks. Saldanha zwrócił także uwagę na potrzebę szukania nowych form posługi wśród młodzieży, rodzin, osób świeckich, troski o powołania, odnowy formacji ciągłej i przygotowywania salezjanów do pracy i ewangelizacji w szkołach.

Ostatnim elementem „Formacji formatorów” było jej podsumowanie i ocena przez uczestników oraz omówienie spraw bieżących dotyczących domów formacyjnych i zagadnień związanych z formacją. Tę część spotkania poprowadził ks. Zenon Klawikowski.

Tegoroczną edycję „Formacji formatorów” można, z kilku powodów, uznać za udaną. Należą do nich, między innymi, dobra organizacja i sprawny przebieg spotkania. Również wybór prelegentów był trafny, a podjęte przez nich zagadnienia aktualne i potrzebne. Pracę z ks. Chrysem ułatwiał kompetentny zespół tłumaczy, a klimat jedności, który dał się odczuć w dniach spędzonych w łądzkim postnowicjacie, był owocem włączenia się przybyłych formatorów w życie lokalnej wspólnoty: Eucharystię z modlitwą Liturgii Godzin i homilią, posiłki, spotkania z młodszymi współbraćmi. Należy mieć nadzieję, że treści przedstawione podczas trzydniowej „Formacji formatorów” znajdą swoje odzwierciedlenie w życiu zarówno wychowawców – formatorów, jak i młodych współbraci w formacji początkowej.

Ks. Piotr Szlufik SDB